

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunei.

Concurese, inserțiuni și taxele de abonament se trimit administrațiunei tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FORAIE BISERICĂSCĂ ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 10 coroane.
Pe jum. an 5 coroane.

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 franci.
Pe jum. an 7 franci.

Telefon pentru oraș și comitat Nr. 296.

Depozite de cărți la sate!

Prilejul face hoțul. Dă-i omului prilejul să-și cumpere cărți, și va ceti, și se va cultiva. Dar noi nici măcar prilejiul nu-l dăm poporului nostru să cumpere foi și cărți.

E prea adevărat că foile și cărțile răslesc cu greu în popor; și ca la orice început, o întreprindere, care ar încerca să ducă lumină de carte în popor, poate să fie pregătită că va avea multe desamăgiri, și o mare parte a capitalului ce l-ar investi se duce pe valea Sâmbetei.

Inceputul l-a făcut Asociațiunea din Sibiu, tipărind și distribuind gratuit, sau pe un preț bagatel, cele mai frumoase și mai plăcute broșuri de lectură populară. Și ce a fost rezultatul? S'a cetit și entusiasmat poporul nostru pentru carte în locurile unde au ajuns aceste broșuri gratuite, dar numai până când biroul Asociațiunei a trimis gratuit broșurile. Iar după primele licăriri a urmat din nou bezna întunecoasă a lipsei de slovă și carte. Acest fapt dovedește, că altul trebuie să fie drumul, ce trebuie să-l facem, ca să îndemnăm poporul nostru la carte.

Se povestește, că pe vremea când misionarii creștini erau alungați și bătuți cu pietrii din provinciile chineze, s'ar fi întâmplat, că un misionar isgonit a pierdut câteva exemplare ale bibliei traduse în limba chineză. Cărțile au fost aruncate în ulei, ca să aprindă focul cu ele, și să ardă mai ușor. Provedința însă s'a îngrijit altfel: cărțile sfinte au ajuns în un afluent al râului Hoang-Ho, de unde au fost pescuite de niște pescari chinezi. Și au început pescari să cetească, să cunoască învățăturile huiduite a celor ce veniau în numele lui Hristos. Și întreg ținutul a primit învățăturile evangheliilor dela acești pescari, întocmai cum odinioară a primit lumea învățăturile pescarilor din Galilea. Și cărțile au aprins un foc viu.

Cărțile pe cari le-au dus propoveditorii evangheliei au fost destinate focului; misionarii nu le-au putut impune cu blândețea și entusiasmul duchului lor. A trebuit să fie pescuite, ca ele să se lățească. Și propabil aceasta este calea

lățirii și răspândirii cărților: să le lași ca poporul să le pescuiască, nu din apă, ci din librării și târguri, iar noi să căutăm ca poporul să aibă cât mai multe prilejuri să cunoască și să poată cumpăra cărți. Cărțile pentru cari va da și țaranul nostru câțiva fileri vor fi mai mult prețuite.

Și să nu credem că aceste cărți vor îngălbini și se vor putrezii prin librării! Țaranul nostru jertfește și pentru cărți, dacă cunoaște utilitatea lor. Cel mai bun exemplu este călindarul, care se cumpără în aproape 200 mii de exemplare în fiecare an, și singură Librăria diecezană din Arad a fost silită să tipărească patru ediții din Călindarul diecezan pe anul 1917. — Un comerciant român din un sat din jurul Aradului povestește, că astăzi vinde în fiecare zi mai multe cărți, decât câte vindea cu 9 ani mai înainte în curs de un an. Fără îndoială cărțile populare ar avea trecere și la noi, dar noi nu dăm prilej țaranilor nostri să aibă în satul lor o prăvălie, în care pe lângă săpun și petrol pentru curățirea și luminarea casei s'ar putea cumpăra și cărți pentru curățirea și luminarea minții.

Să ne întrebăm, în câte sate se pot cumpăra cărți de rugăciuni ortodoxe? Sau poate nu se simte lipsa lor, căci se îngrijesc nazarinenii ca să fie cărți de rugăciuni acolo unde se cer?

Războiul a adevărit, că cea mai cetită și cea mai gustată lectură este cea de conținut religios, și îndeosebi cărțile de rugăciuni. Și cu toate că avem atâtea cărți de rugăciuni ieftine nu pot străbate în popor, fiindcă nu avem de bușeuri de cărți prin sate. — Și când ne gândim, nici nu ar fi atât de greu să le înjghebăm: am încredințat pe unul din comercianții satului să țină în depozit și cărți, pe cari cu plăcere le pune la dispoziție orice librărie. Librăria noastră diecezană a trimis cărți pentru popor în tot locul, unde a cunoscut o firmă de încredere, a adus pentru lățirea cărții în popor numeroase jertfe, și ar trimite și în viitor spre desfacere cărți prăvăliilor, pe cari le-ar recomanda preotul sau învățătorul satului.

Nu legăm multe speranțe; la început vor

fi puțini oameni, cari se vor îndemna să cumpere cărți, dar vor fi și sate de acelea, în cari cel puțin călindarele și cărțile de rugăciuni, dacă nu și alte cărțile populare, se vor trece în un număr mulțumitor de exemplare. Femeile vor trimite bărbaților lor pe câmpul de luptă, copiii de școală vor cumpăra pentru cântările bisericesti și rugăciunile din ele, și — odată introduse în popor — lipsa lor va fi simțită și în viitor. Intre alte preoții noștri vor scăpa și de unele învinuiri și bănueli, cum este și următoarea ce o primim în o corespondență trimisă de pe „câmpul de luptă nord-estic la 21/III 1917“.

„ONORATĂ REDACȚIE!

»De 7 luni sunt în front, la un Regt. în care sunt tot felul de confesiuni; gr. or. sunt însă numai eu. Cartea de rugăciuni ce am avut-o, mi s'a pierdut. Aceea cărticică mi-a fost toată mângâierea. Ne având de unde-mi câștigă alta, am cerut una dela preotul satului meu. De trei luni tot aștept cartea de rugăciuni. Imi face impresia că M. O., preot așteaptă să-i trimit primadată întreit prețul cărticelei. Nici 50 fil. nu jertfește un preot, pentru un creștin. Acum am o carte de rugăciuni ce am câpătat-o dela un bucovinean. Un creștin“.

Creștinul care se adresează redacției noastre, fără doar și poate, se putea adresa și unei librării și ar fi câpătat cartea cerută. Apoi s'ar putea, discuta dacă un preot are datorința să jertfească pentru „un creștin“ sau pentru toți poporenii lui câte 50 fil. — Dar sacrisoarea aceasta are totuși meritul să ne tragă atenția asupra acestui fapt. Un preot care nu a trimis carte de rugăciune pe câmpul de luptă unui creștin de al sfinției sale, de care fără îndoială trebuie să îngrijească cât poate și pe acolo, este suspiciionat că a așteptat să i-se trimită mai întâiu prețul întreit al cărții ce o cerea. Nu ne batem capul cu suspiciionări de felul acesta, dar ele pot avea urmări rele, când ne gândim la legătura spirituală ce trebuie să existe între preot și poporenia săi, căci după ce se vor întoarce ce fel de sentimente vor fi în sufletele acelor cari deși au cerut nu li s'a trimis mângâiere atunci când aveau lipsă de ea? Lipsa aceasta elementară de îngrijire pastorală nu roade oare la temelile bisericii?

P. S. Sa Dl Episcop diecezan a dat exemplu strălucit tuturor preoților săi, când a compus și a tipărit cu cheltuiala Sa proprie o carte de rugăciuni, pe care a împărțit-o în mai multe mii de exemplare soldaților de pe fronturi și din spitale. De ce nu s'a îngrijit preotul crești-

nului, care ne scrie scrisoarea de mai sus, ca să trimită cel puțin un singur exemplar din aceasta edificatoare carte de rugăciuni? Probabil nu va fi avut la îndemână nici o astfel de carte.

Dacă ar fi în fiecare sat câte un mic depozit de cărți, sfinția sa ar fi putut trimite creștinului cartea cerută; și câți alți creștini nu ar cumpăra cărți pentru mângâiere și aprofundarea credinței religioase!

Dacă misionarii duc prin pustiile Asiei și Africei cărți de rugăciuni pentru sălbaticii pe cari îi învață să scrie și să cetească și le propovăduesc credința creștină, avem și noi datorința să dăm creștinilor noștri cel puțin prilejul să cunoască și să poată cumpăra în satul lor câteva cărți pentru întărirea minții și a credinței; avem datorința să-le punem în mâna copiilor de școală, căci începutul prin ei trebuie făcut.

Nu e lucru mare! E de-ajuns o corespondență Librăriei diecezane, în care ați comunica adresa comercianților de încredere din comuna D-Voastră.

(Vis).

În judecată publică.

Dr. Nicolau Brinzău pus în fața documentelor publicate de noi în Nr. 7 al „Bisericii și Școlii“ sub titlul invectivelor lui proprii „Minciuni și ură“, în loc de a urmă somației noastre de a reproduce din „Calea Vieții“ aceasta restabilire a adevărului, ne-a dat următorul răspuns epistolar:

„Onorată Redacție,

venindu-mi la mână articolul Dv. din Nr. 7, prin care din nou atăcați foaia noastră, am onoare a Vă reflecta următoarele:

1 Ori cât de gras ați reprodus coloane întregi din „Unirea“, nu ați dovedit, că foaia noastră ar fi foaie de *propagandă* unită. Ba dacă ați avea buna credință recerută și ați reproduce continuativ și ce s'a scris în „Cultura Creștină“ și în alte foi cu privire la ținuta noastră, cetitorii Dv. ar cunoaște adevărul contrar celor afirmate de Dv. De aceea suntem siliți a susținea ecalificația dată în rândul trecut aserțiilor Dv., ori cât de neplăcut sună cuvântul: minciună!

2. Ce privește aprobarea dela Arad, e drept, că am cerut la început, recomandția Consistorului, dar la aceasta cerere nu s'a răspuns nimic. Peste o jumătate de an s'a dat — la ce inițiativă? — o recomandție presidială, despre care se spune acum, că e impropie. Această recomandție n'am cerut-o. Înțeles?

3. Cu privire la *sguduirea* ce are să producă foaia noastră în public, numai atata: de 1¹/₄ an, de când există, n'a scandalizat încă pe nime și în 20 ani nu va putea turbura spiritele într'atata, cât au făcut-o acum

câțiva ani, teribilitățile unei grupări de oameni din Arad, dintre cari se vede, tot mai sunt, cari având mâncărimea de ceartă, provoacă momente disonante, unde nu sunt.

Cu aceasta cred, că am încheiat. Cel puțin din parte-mi.

Cu onoarea cuvenită

Comloșul-mare la 6 Martie n. 1917.

Dr. Nicolae Brînzău
protopop unit, redactorul
gazetei „Calea Vieții“.

În posesiunea acestui document despre o mentalitate curioasă, am ținut să o punem la o nouă probă, ca să l ducem până la extremile fenomene ale mentalității sale și l'am provocat a doua oară prin avocat să reproducă răspunsul nostru. Și încercarea a reușit de minune, căci iată ce ne răspunde :

Spectatului Domn

Petru Truția avocat

Arad.

La prețuita Dv. d. 14. III. st. n. a. c. în cauza publicării articolului „Minciuni și ură“ din „Biserica și Școala“ (noi 'am adus nimic sub acest titlu) am onoare a Vă încunoștiința, că acest răspuns în „Calea Vieții“ nu se poate publica pentru că :

1. nu e deloc obiectiv, iar „legea ne obligă numai la publicarea unui răspuns obiectiv“, zice chiar numitul „răspuns“;

2. **terminul de 1 lună dela publicarea articolului**, la care afirmative se răspunde aici, a **expirat**.

Ad 1. e destul să mă provoc la scrisoarea, ce în această chestie am trimis deja redacției numitei foi; ad 2. consultați legea referitoare.

Cu distinsă stimă

Nagykomlós la 17. Martie n. 1911.

Dr. Nicolae Brînzău
redactorul gazetei „Calea Vieții“.

Ar mai rămâneă acum să-i facem proces de presă. Aș! Nu părințele, nu te teme, nu te ducem la judecatorie, ci te dăm în judecata publică, ca publicul care te-a văzut înfrânt sub povara dovezilor ce ți-le-am pus în față și naivitatea cu care vrei să ieși din cleștele logice, să te judece după a lui dreaptă judecată.

P. S.

La încheierea revistei noastre primim un număr din Calea Vieții în care redacția ne dă un „răspuns“ că nu face propagandă unită. — Preoțimea noastră însă cunoaște pe dl Brînzău precum și laudele ce i-s'au adus în „Unirea“ și și-le poate închipul pe cele cari s'au scris în Cultura Creștină, și va ști cum să înțeleagă și aprecieze cele scrise de noi. Și atât ne este de-ajuns. — Iar dlui Brînzău care sfârșește răspunsul cu cuvintele că va „merge înainte pe calea apucată“ îi dorim cale bună și — fără revedere!

Lirica lui Schiller.

(Studiu din istoria literaturii germane).

De : Dr. Emil Precup prof.

În onoarea acestui bărbat, a cărui teorie și viață l-a mișcat adânc pe tinerul poet, e scrisă poezia: „Rousseau“.

Când după moartea lui Rousseau, Schiller a scris această odă, avea ele mai curioase idei despre istoria vieții acestui erou de un spirit reformator, urmărit pentru virtuțile sale sublime. Patosul său este patosul răsvrătit din „Räuber“, dispoziția sa e amară și polemică. Fiindcă ceea ce nu era potrivit și amăsurat vederilor și așteptărilor sale nu trecea cu vederea așa ușor, persecuțiile ce a trebuit să le îndure Rousseau l-au durut adânc.

Moartea lui Socrate pentru virtute, pregătită din partea sofistilor, i-a dat lui Schiller motiv pentru a face asemănare între Socrate și Rousseau ;

„Socrates ging unter durch Sophisten,
Rousseau leidet, Rousseau fällt durch Christen,
Rousseau der aus Christen Menschen wirbt“¹⁾.

Conflictul lui Rousseau cu lumea socrată, care îl inspiră pe Schiller la scrierea acestui imn, e cauza acelei melancolii, care ne înfățișează lumea posacă și întristată, iar viața o face urgisită. El numește viața nu vis al răboiului dintre broaște și șoareci, o muzică proastă dela târg de țară :

„Geh' du Opfer dieses Trillingsdrachen,
Hüfte mutig in den Todesnaehen
Grosser Dulder! frank und frei
Geh', erzähl' dort in der Geister Kreise
Diesen Traum vom Krieg der Frösch' und Mäuse
Dieses Lebens Jahrmarkts dudelei“²⁾

Vederile idealiste ale teosofului sunt exprimate într'un mod și mai clar și mai adânc în oda: „Die Freundschaft“.

Iubire și prietenie se bazează, după vederea teosofului, pe acelaș principiu, care stăpânește atât lumea corpurilor cât și pe cea a spiritelor. Newton a descoperit mai întâiu atragerea imprumutată a corpurilor și a numit-o gravitațiune. Aici acelaș fenomen se numește iubire și prietenie. Întocmai ca în „Phantasie an Laura“ iubirea, astfel aci prietenia ne conduce din cercul îngust a doi prieteni în sfere tot mai înalte și mai extinse, până când se concentrează în Dumnezeu, ca unitatea și armonia tuturor spiritelor. Aceasta e concepția sa despre Dumnezeu, pe care a numit-o teosofia sa, ale cărei contururi le-a luat și în scrisorile sale filozofice de mai târziu.

Pe Schiller l-a inspirat filozoful scoțian Ferguson.

¹⁾ Socrate a murit prin sofisti, Rousseau suferă, cade jertfă creștinilor; acel Rousseau care din ceata creștinilor a ademenit pe adevărații oameni.

²⁾ Du-te jertfa acestui smeu întreit (cu trei capete), pășește hotărât spre luntrea morții, tu gigant suferitor; neșovăitor și îndrăzneț pleacă în sferele spiritelor și le povestește acest vis al răboiului dintre broaște și șoareci, viața asta de târg.

Acesta în opul său: „*Grundzüge der Moralphilosophie*“²⁾ a asemănat legea gravitației cu cea a sociabilității și a zis că influența generală a ambelor legi se manifestă în apropierea corpurilor. Schiller însă a mers mai departe și în conformitate cu vederile lui Leibnitz a văzut în ambele legi una și aceeași. Leibnitz a fost cel dintâi filosof care armonia sufletelor, luată în cel mai larg înțeles metafizic, a explicat-o cu principiul fundamental al universului

Ideia principală a poeziei se observă îndată la începutul ei, anume este unitatea legii universului, care se relevă în armonia sufletelor. În vreme ce legislatorul lumii cârmuiește lumea după o lege unică, în cărți decid asupra sorții omului mii de legi.

„Freund! genügsam ist der Wesenlenker.
Schämen sich kleinmeisterische Denker,
Die so ängstlich nach Gesetzen spähen —
Geisterreich und Körperweltgewühle
Wälzet eines Rades Schwung zum Ziele;
Hier sah es mein Newton gehn.
Sphären lehrt es, Sklaven eines Zaumes
Und das Herz des Grossen Weltraumes
Labyrinthen bahnen ziehn —
Geister in umarmenden Systemen
Nach der grossen Geistersonne strömen,
Wie zum Meere Bäche fliehn“⁴⁾

În înțelesul acestei legi universale, toate vietățile ravnesc spre o unire vecinică în prietinie. Chiar dacă ar fi singur poetul în lumea creaturilor, setea sa după suflete ar fi așa de mare în el, încât ar fi nevoit a însufleți natura, visând suflete chiar și stânci.

„Stünd' im all der Schöpfung ich alleine,
Seelen träumt' ich in die Felsensteine,
Und umarmend küsst' ich sie — ...“⁵⁾

Pe cei cari poartă ura în inimile lor îi seamănă cu niște mumii, iar iubirea din contră face pe oameni tot mai mult asemenea lui Dumnezeu, Creatorul lumii.

Spiritele oamenilor începând cu ale mongolilor și sfârșind cu ale marinarilor grecești, la cari se adaogă un șir întreg de creațiuni și mai superioare, prin iubire vor deveni din ce în ce mai fericite și mai nobile, până ce în sfârșit tot ce e trecător se va cufundă iarăși în marea vecinicieii.

Chiar și Dumnezeu are lipsă de comunitatea sufletelor; el însă nu visează despre suflete el le crează. El crează „spirite, oglinda fericită a fericirii sale“. Fiecare suflet singuratic este o oglindă a lui Dumnezeu, fericit și etern ca însuși Dumnezeu. Pentru Dumnezeu întreaga împărăția sufletelor este oglinda, care îi oferă aspectul nemărginirii sale.

²⁾ Principiile filozofiei morale.

⁴⁾ Prietinie, creatorul e deplin satisfăcut. Să se rușineze cugetătorii mici, cași așa de timizi vânează după legi: avântul unei roți apropiate de scop împărăția spiritelor precum și învâlmășala lumii corpurilor; în cercul acesta a văzut Newton roata învârtindu-se. Roata aceasta silește sferile, sclavii unui înfrântor și inima universului mare să iscodească căi labirintice, apoi silește spiritele. În sistemele ce se îmbrățișează să se nizuiască în spre soarele mare al spiritelor, întocmai cum râurile tind spre mare.

⁵⁾ Dacă aș fi singur numai în lumea creaturilor, ași visa și în stânci suflete și îmbrățișându-le le-aș sărută.

„Freundlos war der grosse Weltenmeister,
Fühlte Mangel — darum schuf er Geister,
Sel'ge Spiegel seiner Seligkeit!
Fand das höchste Wesen schon kein Geister,
Aus dem Kelch des ganzen Selenreiches
Schäumt ihm — die Unendlichkeit“⁶⁾

Iubirea ca subiect al poeziei, afară de odele dedicate Laurei, o găsim în puține poezii. În poezia: „*Meine Blumen*“ indeamnă poetul florile să plângă, fiindcă lor, neavând suflet, li-e interzisă iubirea. Dar atingându-le Laura cu mâna și trimițându-le poetului ca solie a iubirii sale și acești copii mușii ai primăverii capătă suflet și graiu. În poezia: „*An den Frühling*“ salută primăvara, care apare personificată ca un tinăr frumos, cu o corfă de flori în mână, iar florile ca soli ai iubirii. În: „*An Mina*“ renunță la o iubită flusturatecă.

Ideia superioară a iubirii o tâlmăcește în: „*Triumph der Liebe*“. Schiller duce iubirea sus la părintele naturii; dragostea face pe oameni asemenea zeilor. Poezia în cele 4 părți ale sale ne conduce prin întreg universul. În partea primă — luând în ajutor icoane mitologice — ne conduce poetul în cercul omeniei dure și lipsite la început de sentimentul iubirii, în urmă însă înduioșată prin sosirea iubirii. Înainte de a se naște zeita iubirii, soarele nu-și avea farmecul său, iar pământul era acoperit cu negură continuă și nu există nici o religie. Partea a doua ne zugrăvește efectul iubirii asupra tuturor zeilor, afară de Juno, care plânge fiindcă ei îi este oprit a cuceri inimi. Partea a treia ne arată influența iubirii în infern, iar în a patra în întreg universul. În urmă sfârșește cu ajungerea omului la Dumnezeu prin mijlocirea iubirii.

Aproape în toate aceste poezii nu este nici o legătură cu realitatea, cu intuiția sau experiența; fiecare gândire din ele ne conduce departe peste granițele lumii reale. Numai când se transpune poetul în situații străine, cari îl abat de pe căile neînfrante ale fantastei, în lumea reală și concretă, îi reușește a ne mulțumi. Așa în elegia: „*Elegie auf den frühzeitigen Tod Johann Christ. Weckerlins*“ întimpinăm pe poetul tragic la începutul mării sale. În el vedem pătruns de vederile sale teosofice și pesimist. Aici ne zugrăvește decursul înmormântării ca în „*Leichenphantasie*“, ci ne arată cugetările și sentimentele cu cari poetul însoțește cortegiul.

Moartea a răpit pe un tinăr în floarea vieții și a puterii sale. O astfel de pustiire conturbă armonia lumii și ne face să ne îndoim despre dragostea lui Dumnezeu. În felul acesta concepția sa pesimistă despre lume, în înțelesul căreia în lumea aceasta domnește nimicirea generală, se ridică contra teosofiei.

Este grozav să trebuiască să mori și să fii înmormântat, atunci când îți iubești vieța.

Dar moartea totuși formează un contrast binefăcător față cu mizeria ce domnește în lume, ea singură ne mântuie de rău. Aceasta e mângâierea ce trimite Schiller pretinului său în mormânt.

Omul are mai multe motive de a se bucura de moarte, decât a se supăra din cauza ei, fiindcă chiar

⁶⁾ Maestrul mare al lumii a fost fără prieteni, a simțit lipsă, de aceea a creiat spirite, oglinda fericită a fericirii sale. Dacă cea mai perfectă ființă n'a aflat nimic asemenea lui din potirul împărăției întregi a sufletelor îi spumegă nemărginitul.

și regii sunt supuși morții, aparținând și ei naturii, adecă materiei care își schimbă formele.

În înțelesul teosofiei sale, așa cum am cunoscut-o în poezia „Freundschaft“ se adresează prietenului său:

„Schon enthüllt sind die Rätsel alle!
Wahrheit, schlürft dein hochentzückter Geist,
Wahrheit, die in tausendfachem Strahle
Von des grossen Vaters Kelche fleusst!“⁷⁾

Ținta vieții este a se căuta în Dumnezeu, iar nu „în lumi cari le crează filosofii“, scopul omenimei este comunitatea sufletelor, nu o grădină plină de plăceri senzuale; viața deapoi nu este în regiuni se-rifice, „nu stă nici în ceruri căutate de poeți, dar noi o ajungem sigur“. Astfel ideea despre persistența armoniei și comunității sufletelor formează sfârșitul împaciuitor al elegiei.

Plină de sentiment, fantasmă și spirit ostășesc și bogată în tablouri din războiu este zugrăvirea unei lupte, în poezia: „Die Schlacht“. Aici ti reușește poetului foarte bine să transforme o iconă internă a sufletului său într'un tablou viu și real.

Ca o furtună se apropie deolaltă cele două armate inamice, apoi urmează lupta; steagul inamicului cade, inamicul este urmărit cu strigăte de învingere.

Din toial luptei ajunge la urechea noastră un strigăt care iarăș amuțește. Sunt solii prieteniei și ai iubirii: prietenul își observă prietenul (amicul) între cei ce mor și primește dela dăusul cuvântul de adio trimis iubitei sale.

Un exemplu nimerit pentru a arăta cât de bine s'a știut transpune Schiller în situație străină este poezia: „Die Kindsmörderin“. În această poezie, părăsind lumea ideilor și meditațiilor sale filosofice, devine de tot real.

Situația în care ne zugrăvește pe ucigașa fiului ei propriu, este următoarea: ea e condamnată și dusă spre locul pierzării; pe drumul său spre eșafod își spune soarta iar în fața călăului își termină vorbirea, luându-și adio dela lume cu următoarele cuvinte:

„Nimm, o Welt die letzten Abschiedsküsse!
Diese Tränen nimm, o Welt, noch hin!
Deine Gifte, o sie schmecken süß!
Wir sind quitt, du Herzengifterin!“⁸⁾

Un șir întreg de pățanii i-se reîmprospătează în minte: farmecul iubirii, care n'a fost decât desamă-gire, devotamentul și încrederea ei față de amant, de altă parte tradarea necredincioasă din partea iubitului, abandonarea și rușinea ei, apoi privirea grozav de torturătoare a copilului, care-i deșteaptă amintiri pline de chinuri și-i anunță suferințe.

Sub greutatea sorții sale cumplite și a conștiinței sale despre păcat, nu mai poate avea dorința de a mai trăi, iar părăsându-o pofta de viață i-se șterge din inimă și dorul de răzbunare:

⁷⁾ Pentru tine e rezolvită orice taină, sufletul tău încântat se adapă cu adevăr, care în mii de raze izvoarește din potirul Creatorului.

⁸⁾ Lume, ia-ți cele din urmă sărutări de despărțire, primește încă aceste lacrimi. Veninul tău, ah, îmi pare dulce, mi-am făcut socotela cu tine, înveninătoare de inimi.

„Freudig eil'ich in dem kalten Tode,
Auszulöschen meine Flamenschmerz!“⁹⁾

În antologia lui Schiller găsim și poezii politice. Poezia ca subiect politic o aflăm reprezentată în Germania încă prin secolul al 17-lea. Încă pe atunci găsim la unii poeți exprimată ura față de zeii pământeni. Schiller încă se ocupă cu zeii pământeni pe lumea cealaltă, satirizându-i ca pe aceia cari pe pământ se disting prin tiranie, în poezia: „Die schlimmen Monarchen“.

Aici se prezintă moartea domnitorilor criminali, ca pe un triumfător falnic, care pune capăt pentru todeauna acestor zei pământeni.

Imediat după aceasta urmează în: „Anthologie“ poezia: „Graf Eberhardt der Greimer von Württemberg“, care formează un contrast binevenit față de cea precedentă. În aceasta își satisface patriotismul său local preamărind pe învingătorul dela Döffingen, un erou popular, patriot și princiar. În ea nu preamărește însă într'atâta pe un erou singuratic, cât mai mult însușirile caracteristice ale poporului șvab. Graf Eberhardt a fost un principe după dorința inimii lui Schiller și a timpului său: „nici cuceritor crudel, nici dușman al oamenilor, ci un erou sprijinitor și apărător“.

Acum să vedem, care este impresia generală ce ne-o lasă poeziile din „Anthologie“.

Acestea nu ne fac impresia unui întreg armonios și unitar, ci sunt expresia unui suflet care plutește între extremități și contradicții. Sunt mărturisirile unui scrutător neformat, a cărui dezvoltare n'a fost destul de favorizată de împrejurările vieții externe.

Ele ne arată chipul unui idealist lipsit de experiență. Imaginația lui neînfrântă de concepția vieții reale, sare dela un tablou la altul fără nici un raport între fantasmă și realitate. Acum ne descrie sentimente adânci vertheriane și chipul morții crude, acum se ridică peste realitate în lumea idealului, ori în lumea exagerată a fantasiei.

Ele conțin o bogăție abundentă de motive și tonuri variate. Începând cu odele dedicate Laurei și terminând cu „Graf Eberhardt“ câtă bogăție de tonuri! „Se înțelege aproape toate sunt grosolane și exagerate peste măsură, fără însă a fi împiedecat poetul matur a păstră unele din ele. Pretutindenea se poate cunoaște scriitorul dramatic, toate sunt pline de putere și patimă, imaginile sale sunt îndrăznețe și destul de atrăgătoare, intenția sublimă, iar dispoziția plină de accente tragice. E de notat că aceste poezii nu sunt atât de învechite ca ale celorlalți poeți din timpul său“.

Când în anul 1803 Schiller în tomul al doilea din colecția sa de poezii a luat un număr mai mare de poezii din „Anthologie“, despre aceste se exprimă ca despre „produse sălbatice ale unui diletantism tinăr“ și „încercări nesigure ale unei arte începătoare și ale unui gust nemulțumit cu sine însuș“. (Va urma).

⁹⁾ Cu bucurie mă grăbesc spre moartea rece pentru a-mi stinge durerea arzătoare.

CRONICA.

Promoție Ioan Coriolan Petran, fiul fostului nostru profesor Dr. Ioan Petran s'a promovat în 12 Martie de doctor în filosofie (Istoria artelor) la universitatea din Viena, după un studiu de 10 semestre, urmat la universitățile din Budapesta, Berlin și Viena. Felicitările noastre!

Spre luare aminte. Ministrul de interne ungar a trimis autorităților o ordinațiune, în care le îndrumă să facă atent publicul la primejdia ce amenință recolta țării din partea agenților puși la cale de către state străine. Acești agenți, în scop de-a slăbi puterea de rezistență a monarhiei, voiesc să incedieze proviziile noastre de hrană și nutreț; iar vitele și caii să ni-i stârpească prin boala lipicioasă numită răpciugă (Rotzkrankheit). Focul se pune cu ajutorul unor sticle lungi de 10—11 centimetri și cu diametru cam 3 centimetri, care conțin o materie fluidă inflamabilă. Molipsirea animalelor se face de agenții statelor dușmane prin aceea, că se aruncă în isvoare și fântâni baccili luați dela dobitoace răpciugoase. Acești baccili se află în niște tablete albe, cari însă nu trebuie atinși cu mâna goală. Ministrul a luat măsuri, ca atentatul viclean, ce se pregătește împotriva noastră, să fie adus la cunoștința publicității. Dacă cineva află despre asemenea atentate, e dator să înștiințeze autoritățile, la dincon-tră se pedepsește ca părtaș la crimă cu temniță grea de 5—20 ani.

Călătoriile aeriene. Un constructor de mașini pentru sburat, Frokter, a declarat unui raportor dela „Fremdenblatt“ următoarele: Sunt deplin convins, că circulația de persoane cu ajutorul aparatelor de sburat, va lua după război un mare avânt. Călătoriile aeriene vor fi preferite, din cauza repeziunii extraordinare a mașinilor de sburat, de sine înțeles, numai la distanțe mari. Se va putea introduce o comunicație regulată cu America și se va face o serioasă concurență vapoarelor, cari trec oceanul, dacă ne gândim că în sbor vom putea călători la America într'o zi și jumătate, sau cel mult în două zile. Părerea mea este, că în timp de cinci ani, după război, comunicația aeriană cu America are să funcționeze fără greș și va fi considerată ca ceva foarte firesc.

America în oglinda proverbelor sale. Salutul obi-cinuit: Cum îți merg afacerilor?

Confesiunea de credință: Dolarul este prietenul meu cel mai bun

Politică: Tot omul își are prețul, cu care îl poți cumpăra.

Presa: Mai bine să te injure, decât să te omoare cu ignorarea.

Divorțul: Grajdul de curse trece la bărbat, casa la femeie, iar copiii la dracul.

Justiție: Întâi omori pe Negru, apoi îi faci proces. Explorare: Numai nebunul așteaptă răspuns.

Sentiment social: Jumătatea superioară a lumii nu știe cum trăiește cea inferioară.

Lucrările economice, de primăvară și vară trebuie îndeplinite cu o sârguință mai mare ca până acum. Ministrul nostru de agricultură a adresat autorităților un circular însemnat, cu scopul de-a asigura lucrările economice de primăvară. În înțelesul acestui circular trebuie să se stabilească exact în ficare comună, ce teritoriu arabil este și ce puteri de muncă stau la dispoziție. Toate puterile de muncă trebuie folosite și nu e permis, ca cineva să dea îndărăt dela această îndatorire. Mai ales dela cei dispenzați de serviciu mi-itar se așteaptă, ca după isprăvirea afacerilor lor să dea și altora mână de ajutor la îndeplinirea lucrărilor economice. Bărbații rămași acasă, femeile și copiii trebuie să lucreze cu o sârguință îndoită și întreită. Circularul ministrului privește nu numai lucrările de primăvară, ci și cele de vară.

În cât timp se construiesc vapoarele cele mare? La un vapor pentru marina de război se lucrează ani de zile. Mai de mult ar fi trebuit o vieață de om ca să construiască vapoarele pe cari cu ajutorul mașinilor de astăzi le construiesc în 30 de luni.

La marina germană:

Vapoarele tip Nassau	(18.900 t)	se construiesc în	37—40	luni
„ „ Oldenburg	(22.800 t)	„ „	36	„
„ „ Frid. cel m.	(24.700 t)	„ „	33	„
„ „ Kaiserin	(24.700 t)	„ „	32	„

În timp și mai scurt nu sunt în stare să construiască corăbii decât englezii și mai ales docul din Portsmouth care escelează în execu-tări prompte. La marina engleză:

Vap. tip Orion	cu un tonaj de 23.000	se constr. în	26—29	l.
„ „ King George	„ „ „ „ 23.400	„ „	25	„
„ „ Iron Duke	„ „ „ „ 25.400	„ „	27	„
„ „ Queen Elisab.	„ „ „ „ 28.500	„ „	28	„

Marina Austro-ungară prezintă de asemeni date uimtoare:

Viribus Unitis	cu tonaj de 20.300	s'a construit în	26	luni.
Tegetthoff	„ „ „ 20.300	„ „	31	„

Toate celelalte state rămân mult în urma acestor trei.

Ce este o tonă. Acum, când din prilejul acțiunii submarinelor, se vorbește atât de mult despre tone și tonaj, e bine să știm distincția ce se face între „tonajul brutto de registru“ și „tonajul netto“ al vaselor comerciale, căci se deosebesc esențial de olaltă. Tona ca greutate, înseamnă 10 măji metrice (o mie de kgr.) Sub tonaj brutto de registru se înțelege volumul intern al vasului socotind ca 1 tonă brută volumul (spa-țiu) de 100 urme engleze cubice, ceiace în măsura noastră ar face cam 2'83 metri cubici. Dacă se zice

despre un vas, că e de tonaj brutto de registru 3000 tone, înseamnă că atât de mare e spațiul intern socotind și mașinele, cabinele etc., iar dacă se zice că e de un tonaj netto înseamnă greutatea reală a încărcăturii, așa că nu e nici o contradicție dacă se spune despre un vas, că e de tonaj brutto de registru 3000 tone cu încărcătură netto de 5000 tone.

Se recvirează, pentru armată pieile de oaie și capră. Guvernul țării noastre a dat un ordin, în înțelesul căruia toți, câți au piei de oaie, miel și capră, sunt datori să le vândă institutului militar de pielărie din Budapesta.

Cât trăesc animalele. Pe baza constatărilor științifice despre extrema limită de etate a animalelor, se stabilește, că chitul (balena) trăește cam 1000 de ani, elefantul 300—350 ani, leul cam 100 de ani, ursul 30 ani, lebeda 150—300, șoimul (falcon) cam 200, vulturul 100—150 ani, corbii cam 120 ani, broasca țestoasă 250 ani, crapii (pești) până la 150 ani, câinii cam 20 ani, iepurii de câmp cam 12 ani, șoarecele 6 ani, veverița 5 ani. Cea mai scurtă vieată o au insectele. Efemeridele trăesc cam 2—4 ceasuri.

Poșta redacției.

„Unui naiv“ din Nagykomlós (după sigilul poștei). Ești prea naiv când crezi că scrisoarea și propunerea D-tale va avea loc în revista noastră. Adresază-te la protopopul unit din comuna D-Voastră, îi va face loc în „Calea Vieții“.

Senin. În numărul viitor.

C. Budapesta. Nu ai înțeles articolul „stipendiile și lipsa de învățători“. Nimeni nu vrea să micescă stipendiile universitarilor. Cetește-l încăodată! În articol se zice: „Ar urmă de aici, ca să nu mai dăm stipendii universitarilor? Nu!“ D-ta citezi propoziția în felul următor: „ar urma de aici să nu mai dăm stipendii universitarilor“. De aici provine întregă neînțelegerea pe care-ți bazezi întreg articolul. Trimite-ne altceva.

Concurse.

În urma rezoluției Ven. Consistor Nr. 243/1917 pentru îndeplinire a parohiei din **Păuliș** (Ópálos) devenită vacantă prin trecerea parohului Zamfir Conopan la statul de deficiență prin aceasta public concurs cu **termin de 30 zile** dela prima apariție în organul oficios „Biserica și Școala“.

Parochia este de clasa I.

Venitele acestei parohii sunt:

1. O sesiune parohială extravilan.
2. Stolele legale.
3. Birul legal în naturale după uzul din trecut.
4. Eventuala întregire dela stat.

Preotul ales va avea să se îngrijească de lo-

cuință pentru sine și să supoarte toate dările publice după venitul parohial și va avea să provadă fără altă remunerațiune catehizarea elevilor dela școalele noastre din comună.

Reflectanții la această parohie să-și trimită recursele lor ajustate cu documentele de calificatiune cerută în concluzul sinodal Nr. 84/1910 pct. I. și cu atestate despre eventualul serviciu de păună aci și adresate comitetului parohial din Păuliș (Ópálos) oficiului protopresbiteral din Mariaradna, iar dânsii să se prezinte cu stricta observare a dispozițiilor regulamentare în sfânta biserică din comună, spre a se arată poporul.

Se notează: că în urma concluzului normativ al Ven. Consistor diecezan de sub Nr. 4898/1916 la prezentarea în parohie se admit numai acei recurenți din dieceză, cari dovedesc, că întrunesc toate condițiunile concursuale, iar reflectanții din alte dieceze numai dacă prezintă invoirea Consistorului, respective a Episcopului diecezan de a recurge la această parohie.

Mariaradna la 12/25 Martie 1817.

Procopiu Givulescu.
protopresbiter.

1—3

Pentru îndeplinirea definitivă a parohiei vacante din **Chelmac** (Maroseperjes) protopresbiteratul Lipovei, în conformitate cu concluzul Veneratului Consistor diecezan de sub Nr. 3763/916 prin aceasta se publică concurs cu **termin de 30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Emolumentele parohiei sunt:

1. Casă parohială cu grădină și supraedificatele recerute.
2. Una sesie pământ constătătoare din 32 jughere pământ, din care jumătate pe șes jumătate pe deal.
3. Birul legal.
4. Stolele legale stabilite prin concursul publicat în Nr. 46 din 1906 al organului oficios „Biserica și Școala“ din Arad.
5. Eventuala întregire dela stat.

Toate dările publice după beneficiul parohiei le solvește alesul, care e îndatorat a catehiza la școala confesională din loc, fără altă remunerațiune.

Parohia este de **clasa I-a**; dela reflectanți se pretinde calificatiunea pretinsă prin concluzul Ven. Sinod eparhial de sub Nr. 84/1910. II/1.

Recursele ajustate cu documentele recerute prin Regulamentul în vigoare, precum și cu atestat despre eventualul serviciu prestat până aci și adresate comitetului parohial din Chelmac, au a se înaintă Prea On. Oficiu protopopesc gr.-or. rom. din Lipova (Lippa) în termenul concursual, sub durata căruia reflectanții pe

lângă observarea strictă a celor cuprinse în §-ul 33 din Regulamentul pentru parohii, vor avea a se prezenta în sf. biserică din Chelmac spre a-și arăta deșteritatea în cele rituale și oratorie.

Chelmac, din ședința comitetului parohial ținută la 31 Iulie (13 August) 1916.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Fabriciu Manuilă*, ppul Lipovei.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea definitivă a vacantului post de paroh de clasa a III-a din Hodoș, tractul Belințului, să scrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Sesiune parohială de 30 jughere;
2. Intravilan aproape de 1 jugăr;
3. Locuință cu 2 chilii și bucătărie, apoi grajd pentru vite;

4. Stola legală;

5. Bir, dela fiecare casă o măsură bucate, parte grâu, parte cucuruz;

6. Eventuala întregire dela stat.

Dările după sesie și după grădină le supoartă alesul. Alesul e dator a catihiza fără altă munație.

Reflectanții la acest post sunt datori să observe §-ul 33 din Regulamentul pentru parohii.

De asemenea sunt datori ca, petițiile lor, instruate conform legilor în vigoare, să le trimită comitetului parohial din T. Hodoș, pe calea oficiului protoprezbiteral gr. or. rom. din Belinț (Belenceze, Temes-m.) fiind poftiți a se prezenta, în termenul concursual, într'o Duminecă, ori într'o sârbătoare. În s. biserică din loc, spre a-și arăta destoinicia în cant și tipic, nu altecum și în oratorie.

Comitetul parohial.

În înțelegere cu mine: *Gherasim Sârb*, pprezbiter.

—□—

3—3

In editura **Librăriei Diecezane din Arad** a apărut:

Biblioteca „Semănătorul“

Bibliotecă pentru popularizare literară și științifică.

Numărul 40 fileri.

Numărul 40 fileri.

- Nr. 1. *Alexandru Ciura*: Frații schițe din războiu.
- Nr. 2. *Victor Stanciu*: Cuib de rândunică și alte schițe de popularizare științifică.
- Nr. 3. *Ion Agârbeceanu*: Din viața preoțească schițe.
- Nr. 4. *Dr. Ioan Lupăș*: Din trecutul ziaristicii românești.
- Nr. 5. *Dr. Ion Mateiu*: Școală și educație pagini ardelenesti.
- Nr. 6. *Al. S. Iorga*: La chestiunea industriei noastre.
- Nr. 7. *Ion Clopoșel*: Însemnări pe răboj.
- Nr. 8. *Ion Barac*: Pitelea Gâscariu sau Paradigma leneșului, mult curioasă și în stihuri alcătuită.

- Nr. 9—10. *Mihail Gașpar*: Blăstăm de mamă roman
- Nr. 11. *Victor Stanciu*: Plantele de leac.
- Nr. 12. *Emil Isac*: Ardealule, Ardealule bătrân.
- Nr. 13. *Grazia Delledda*: La stână și Ispita, schițe trad de C. Mușlea.
- Nr. 14. *I. Băilă*: Însurăm pe Victor și Pe povârniș.
- Nr. 15. *Dr. Ioan Lupăș*: Luptători pentru lumină.
- Nr. 16. *Dr. Al. Borza*: Din viața plantelor.
- Nr. 17. *Ioan Georgescu*: Dovezi nouă pentru adevăruri vechi.
- Nr. 18. *Gavril Todica*: Zări din univers.
- Nr. 19. *Dr. I. S.*: Patimile și moartea lui Isus Hristos.
- Nr. 20. *Wildenbruch*: Lacrimile copiilor.

Pentru tot ce privește **Biblioteca „Semănătorul“**, a se adresa **Librăriei Diecezane, Arad.**